

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ № 4

София, 7 октомври 2004 г.

Конституционният съд в състав:

Председател: Неделчо Беров

Членове: Стефанка Стоянова
Маргарита Златарева
Васил Гоцев
Людмил Нейков
Румен Янков
Живан Белчев

Лазар Груев
Мария Павлова
Емилия Друмева
Владислав Славов
Евгени Танчев

при участието на секретар-протоколита Гургана Иванова разгледа в закрито заседание на 7 октомври 2004 г. конституционно дело № 4 /2004 г., докладвано от съдията Румен Янков.

Делото е образувано по искане на Пленума на Върховния касационен съд. Допуснато е за разглеждане по същество с определение от 15 юни 2004 г. за установяване на противоконституционност на някои разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт /ЗИДЗСВ/ - ДВ, бр. 29/ 2004 г., както и на чл. 36а и чл. 36в в редакцията им - ДВ, бр. 74/ 2002 г.

Наред с вносителя на искането и конституираните като заинтересовани страни по делото - Висшият съдебен съвет /ВСС/, Националната следствена служба, Асоциацията на прокурорите, Камарата на следователите поддържат, че оспорените изменения на ЗСВ противоречат на Конституцията, с тази разлика, че следствената служба счита, че § 40, с който се създава нова ал. 7 на чл. 125а ЗСВ, не е противоконституционен.

В становищата си Министерският съвет, министърът на правосъдието, министърът на финансите твърдят, че оспорените изменения на ЗСВ са съобразени с Конституцията.

По основните доводи на представилите становища страни е взето отношение по-долу при обсъждане на искането в отделните раздели на решението.

I

Изходните позиции, от които трябва да се преценяват оспорените изменения на ЗСВ.

Всяка от първостепенните за развитие на обществото теории за “разделение на властите”, “контрол и противовес” и напоследък “взаимодействие и сътрудничество”, е продукт на исторически традиции, субективни нагласи и съдържат малко или повече неосъществени по нормативен път идеи. Затова при

преценката, дали оспореният закон е противоконституционен, съдът изхожда единствено от съпоставянето на разпоредбите му с тези на Конституцията.

На второ място трябва да се прецени засягат ли оспорените изменения на закона основните характеристики на съдебната власт, прогласени в основния закон:

а/ независимост при взимане на решения – знае се, че магистратът трябва да е независим, безпристрастен и начетен. Юридическата независимост се свързва с материалната. Има ли основание това правило да се разпростре по отношение на съдебната система в нейната цялост?

б/ организационна независимост, в това число и по кадрови въпроси – в съответствие с чл. 8 от Конституцията предназначението на всяка една от властите е да функционира в определена сфера, като в пълна мяра изпълнява определената ѝ задача. Тук отново се поставя въпросът, може ли да съществува организационна, след като не съществува финансова независимост?

II

По искането да бъдат обявени за противоконституционни § 13 от ЗИДЗСВ, с който е допълнен чл. 36 и § 14 от ЗИДЗСВ с който е изменен чл. 36б от ЗСВ в окончателната редакция на двете разпоредби; чл.36а и чл. 36в в редакцията им от 2002 г.

В заседанието за постановяване на решение по същество, наново бе поставен въпросът за допустимост на искането в тази му част. Възражението на двамата от съдиите се основава на чл. 21, ал. 5 от Закона за Конституционен съд.

По този повод се налага да бъде възпроизведени ходът и постановяването на решението по к.д. № 17 от 2002 г. В искането си по това дело ВКС твърди, че целият § 9 ЗИДЗСВ /ДВ., бр. 74/2002 г./ е противоконституционен. В хода на изложението си вносителят е направил евентуално искане Конституционният съд да се занимае с противоконституционността на § 9 ЗИДЗСВ от 2002 г. досежно 35а, ал.1 и 2; чл.35б; чл.35в; чл. 35г; чл.35д; 35е, ал.2 и 6 ; 35е, ал.7 от ЗСВ.

С определеното си от 29 октомври 2002 г. съдът е допуснал да разгледа противоконституционността на целия § 9, без да отбележи второто искане. От съдържанието на мотивите на решението от 16 декември 2002 г. се вижда, че от всичките 20 разпоредби на Глава III на ЗСВ Министър на правосъдието той е обсъдил само посочените в евентуалното искане. В обстоятелствената част на решението си е изброил кои текстове не са противоконституционни, като не е посочил сега оспорените чл. 36а, чл. 36б, 36в от Закона за съдебната власт.

От изложеното се вижда, че съдът не е имал формирана воля да се произнесе нито с решение, нито с определение по недопустимостта на оспорените сега разпоредби. Затова намира, че трябва да пристъпи към разглеждане по същество на искането в днешния му вид.

Според чл. 36 ЗСВ /ДВ, бр. 74 от 2002 г./ “Министерството на правосъдието осигурява материалните условия за дейността на органите на съдебната власт”. С последното изменение в разпоредбата са добавени думите “като средствата за капиталови разходи се осигуряват от бюджета му”. Член 36а ЗСВ /ДВ, бр. 74 от 20002 г./ отделно предвижда, че Министерството на правосъдието може да придобива недвижими имоти и вещни права за нуждите на органите на съдебната власт. В чл. 36б е посочено, че за построяването, оборудването и поддържането на сградите на органите на съдебната власт и местата за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода се създават фондове “Съдебни сгради” и “Затворни сгради”, като с оспореното изменение в текста са заличени думите “като второстепенни разпоредители с бюджетни кредити”; в чл. 36в са посочени финансовите източници на двата фонда.

В нормативен план Народното събрание приема бюджета на съдебната власт по изготвения проект от ВСС, като част от разходите гласува по бюджета ѝ

и отделно за капиталови разходи и закупуването на съдебни сгради и вещни права по бюджета на Министерството на правосъдието.

В искането се твърди, че Раздел VI на Глава III е противоконституционна - оспорва се не само ЗИДЗСВ в тази му част, а цялата глава, включително и съдържанието на разпоредбите преди последното изменение.

Анализът на посочените изменения на Раздел VI от Глава III показва, че те не създават нови и не изменят или отменят, а фактически уточняват старите разпоредби – допълнението към чл. 36 не внася нищо ново към старата разпоредба – очевидно Министерството на правосъдието не може да осигури посочените капиталови разходи по друг начин освен от собствения си бюджет. А чрез заличаването в чл. 36б ЗСВ на думите “като второстепенни разпоредители с бюджетни кредити” от системата на двата фонда на практика първостепенен разпоредител с бюджета остава само министърът на правосъдието /или фондовете продължават да се управляват от изпълнителната власт/.

При преценка на искането за обявяване на тези текстове от закона за противоконституционни съдът взе предвид следното:

а/ Само Министерският съвет по Конституция е вносител на проекта за държавния бюджет, който включва бюджета на трите власти. Окончателното решение спрямо определените от самия него параметри на бюджета взима парламентът. Отношенията между парламент и изпълнителна власт по правило не са конфликтни - мнозинството, което само гласува бюджета си, трудно би направило обструкции на излъчената от него изпълнителна власт. От друга страна, единствено за съдебната власт в чл. 117, ал. 2 и 3 от Конституцията е отбелязано, че тя е независима и има самостоятелен бюджет. Тази разпоредба не само подчертава самостоятелното ѝ място в системата на трите власти, а е и средство да бъде осигурен отчасти баланс помежду им – отчасти, защото изпълнителната власт в лицето на Министерския съвет, чрез своите структури разпределя и контролира материалните ресурси на цялата държава.

б/ В логически план употребените в чл. 117, ал. 2 и 3 понятия “съдебната власт е независима” и тя има “самостоятелен бюджет” са корелати - еднакви по значимост зависимости, между които има взаимна връзка и имат смисъл само в съотношение помежду си. Доколкото е допустимо нагледно сравнение в решението - органите на цялото са взаимно свързани и изменението на един от тях по причини въвн от него води до изменение на останалите му части. Така че, за да бъде независима съдебната власт, тя трябва да има бюджет, който да не е зависим от фактори извън системата.

в/ Между конституционните разпоредби на чл. 106, който определя Министерския съвет като орган, който организира стопанисването на държавното имущество, и чл.117, ал. 3, който определя, че съдебната власт има самостоятелен бюджет, няма категорична йерархия. Двете разпоредби установяват точно равновесие между конкуриращи се интереси. Те са валидни и намират собствена опора в Конституцията. По съществува си представляват юридически антиномии и всяка от тях съществува като истина сама за себе си, която не може да се изключи /поради различна употреба на понятието тук се налага уточнение – антиномия от гръцки - противоречие на закона самия със себе си, противоречащи си еднакво обосновани съждения. Произходът на думата идва от античните логически мъчнотии, наричани апории. Според Аристотел, когато нещо се изменя от несветло в светло, в процеса на изменението не се намира нито в едното, нито в другото състояние, но всяко едно от тях не може да се опровергае. Първият случай на юридическа антиномия е споменат в Кодекса на Юстиниан от 529 г. – самопротиворечивост на един закон на самия себе си, в частност на друг закон. Така в кодекса е направена разлика между параномия /нарушаване на закон/ и аномия /липса на закон/ и антиномия. "Антиномиите не са "противоречия-проблеми", противоечия-грешки", а контрадикторност, истина, в смисъл на

нейната неизключаемост”/. Следователно принципът, че съдебната власт трябва да има бюджет, който да включва капиталовите ѝ разходи, в това число и за придобиване на недвижими имоти, не може да бъде дерогиран от другия, залегнал в чл. 106 от Конституцията принцип.

Съдебните сгради очевидно не са от категорията вещи изключителна държавна собственост по смисъла на чл. 18, ал.1 от Конституцията. Поради това статутът на капиталовите разходи и последиците от разходването им като елемент на цялостния бюджет на съдебната власт трябва да са уредени по начин, който да е в съобразен с конституционните принципи на чл. 8 и чл. 117, ал. 2 и 3 от Конституцията.

г/ Все на плоскостта на разпоредбата на чл. 117, ал. 2 и 3 от Конституцията трябва да се има предвид и нещо друго. Съсредоточаването на всички средства за капиталови разходи, включително и за придобиване на сгради и ограничени вещни права в лицето на министерството очевидно ще породи конфликт на интереси - кой съд да получи средства за тази цел или да бъде ремонтиран, в кой район да се придобие сграда за някое от звената на съдебната система. При съществуващото законово решение арбитър ще е този, който държи средствата. Така дори сумарният бюджет на съдебната власт да е в състояние да осигури безпрепятственото ѝ функциониране, той може да бъде поставян винаги под съмнение, ако цялостното му управление е в ръцете не на една, а на две институции, изпълняващи различни функции в рамките на държавата. В този смисъл чрез раздвояване на бюджета е накърнена организационната независимост на съдебната власт.

Тук е мястото да се вземе становище по довода, че Министерският съвет организира стопанисването на държавното имущество, а съдебната власт осъществява правосъдието в страната, т.е. налице е проявление на принципа на “разделението на властите”: Фонд “Съдебни сгради” е създаден още през 1925 г. и досега е управляван от министъра на правосъдието. Така в исторически план се е утвърдила трайна представа, че капиталовите разходи и съдебните имоти трябва да се управляват от изпълнителната власт. Към днешно време схващането се основава на разпоредбата на чл. 106 от Конституцията, още повече, че по традиция в материалните закони съдебните сгради са определяни като публична държавна собственост. От тук и очакването, че залегналият в чл. 106 от Конституцията принцип, трябва да има приоритет над принципите, прогласени от чл.117, ал. 2 и 3 за независима съдебна власт със самостоятелен бюджет.

В отговор трябва да се каже, че тази представа е градена при друга нормативна база – в нито една от трите следосвобожденски конституции няма разпоредби, че съдебната власт е независима и има самостоятелен бюджет. По тяхно време не е съществувала структура, каквато днес е Висшият съдебен съвет.

Не може да бъде възприет и другият довод на Министерството на правосъдието, че разпоредбите на Глава “Съдебни сгради” от закона представляват “форма на взаимодействие” между изпълнителната и съдебната власт. По същество то си изразът е неверен, защото съдържа очакване за сътрудничество. И в чисто лексикален план едва ли би могло да се нарече “взаимодействие” правото да упражняваш част от бюджета на друга власт, за който, както тук неколккратно се повтаря, е самостоятелен. В началото бе отбелязано, че за отношенията между властите трябва да се съди само от разпоредбите на Конституцията - парламентът приема държавния бюджет, включващ и бюджета на съдебната власт – чл. 84 т. 2; той избира единадесет от членовете на ВСС – чл. 130, ал. 3; министърът на правосъдието председателства съвета - чл. 130, ал. 5; президентът издава указ за назначаване на висшите магистрати – чл. 129, ал. 2; той има правомощия да помилва - чл. 98, т. 11; Върховният касационен съд следи за еднаквото и точно прилагане на закона – чл. 124; Върховният административен съд може да отменя актовете на Министерския съвет – чл. 125. Вижда се, че в Конституцията нормативна опора за сътрудничество в бюджетната сфера няма.

На трето място, налага се да се отговори и на довода, че в Конституцията, правомощията на ВСС са изброени изчерпателно в чл.133 от Конституцията – да назначава, повишава и освобождава магистрати. От тук се прави извод, че бюджетната сфера не е в прерогативите на съдебната власт.

Възражението не държи сметка, че Конституцията регулира обществените отношения чрез най-общи по съдържание норми и принципи. Тя не ги урежда, а и практически е невъзможно да ги уреди в подробности. Буквалното четене на основния закон не може да отговори на въпросите – например: защо след като в Конституцията е записано, че министърът на правосъдието може само да председателства заседанията на ВСС, в закона той има правомощия наред със членовете на съвета да прави предложения за назначаване и освобождаване на всички магистрати без изключение, защо в него съществува цяла глава “Министър на правосъдието”? Кой ще упражнява и отчита самостоятелния бюджет на съдебната власт, след като и за ВСС такова правомощие в основния закон също не съществува? Как ще бъде приложен на практика основният конституционен принцип за независимата съдебна власт със самостоятелен бюджет ?

В заключение по настоящия раздел на решението - за разпоредбите на чл. 36 и 36а от ЗСВ съдът приема, че са противоконституционни. Следващите два текста на чл. 36б и 36в сами по себе си не противоречат на Конституцията, но тъй като те представляват логическо единство с предните две, също трябва да бъдат отменени.

Наред с това се налага да бъде взето становище и по съществуващата уредба в последните два текста – по отношение на фонд “Съдебни сгради” и на фонд “Затворни сгради“, който има пряка връзка само с изпълнителната власт. Независимо от това, че разпоредбите на чл.36б и чл. 36в в тази им част не касаят само съдебната власт, и те трябва да бъдат обявени за противоконституционни. Отмяната се налага от съществуващото единство на фондовете, породено от посочените в чл.36в ЗСВ общи източници за набирането им. Частичната отмяна на текста ще има за последица предоставянето на средствата от двата фонда само на фонд “Затворни сгради” каквато очевидно не е идеята на закона.

На последно място по този раздел на ЗСВ се налага и още едно пояснение. Член 36 от ЗСВ от първоначалната му редакция през 1994 г до 1998 г. е уредил материята за съдебния инспекторат. От последната година насетне материята е уредена в Раздел II “Съдебна дейност. Инспекторат” на ЗСВ. Така че обявяването на разпоредбата изцяло за противоконституционна фактически не засяга материята за инспектората към министъра на правосъдието, която остава уредена в Раздел II на Глава III.

III

По искането да бъде обявен за противоконституционен § 64 от ЗИДЗСВ с който са изменени ал. 2 и 3 на чл. 196 на ЗСВ.

Според ал. 2 на чл. 196 “ВСС съставя проект за годишен бюджет на съдебната власт, който представя в Министерството на финансите за включване в проекта на закона за държавния бюджет на Република България за съответната година”.

За самостоятелен бюджет на съдебната власт може да се говори при условие, че съществува форум, на който с добри шансове да бъдат предявени обосновани искания. Под добри шансове трябва да се разбира добросъвестният, честен подход към работата – т.е. шансовете, които дава процедура, справедлива във формален смисъл на думата. Това налага проектът за бюджет да бъде разгледан в една парламентарна дискусия, необременена от предварително становище на министерство, което по обясними причини е принудено да заема рестриктивни позиции в бюджетната сфера. И както бе казано по-горе - по този начин ще е

спазено изискването парламентът да е мястото, на което пряко, без предварителни обструкции и становища да бъде обсъден самостоятелният бюджет на съдебната власт. В крайна сметка всичките ѝ претенции в областта на бюджета трябва да бъдат реализирани в парламента. Формалните, процедурни гаранции са реална предпоставка за независим бюджет на съдебната власт.

Затова съдът приема, че § 64 от ЗИДЗСВ, с който е изменена ал. 2 на чл. 196 ЗСВ противоречи на чл. 117, ал. 3 от Конституцията.

Доводите на Министерския съвет, министъра на правосъдието и министъра на финансите в подкрепа на това изменение могат да се обобщат – не съществува според тях конституционна норма, която да забранява на законодателя да възложи изготвянето на окончателен проект на държавен бюджет на Министерството на финансите. Те считат, че уредбата на закона не нарушава чл. 87, ал. 2 от Конституцията и не ограничава бюджетната самостоятелност на съдебната власт – волята на законодателя е при съставянето на проектобюджета от Висшия съдебен съвет и на проекта на държавен бюджет от Министерството на финансите да се прилага установеният за това ред в устройствения закон за бюджета и отмяната на разпоредбата ще обезсмисли част от негови разпоредби.

И този довод е неоснователен. Наред с казаното по-горе относно необходимостта от независима процедура по съставянето на бюджета на съдебната власт, трябва да се има предвид, че само за него в Конституцията съществува разпоредба, която го определя като самостоятелен. Представянето на проекта за годишен бюджет на съдебната власт във финансовото министерство ще го подчини на общия режим за съставянето на бюджета на останалите държавни органи. По този начин ще се обезсмисли конституционна разпоредба, чието съдържание бе коментирано в раздел II от решението. Казано бе по-горе в раздел I, че съдът прави извода за противоконституционност на базата на тълкуване на Конституцията и оспорения текст от закона. Предмет на настоящото дело е само ЗСВ. Без значение при това положение е обстоятелството, че съдържанието му е възпроизведено в Закона за устройство на държавния бюджет и след отмяната би се нарушил съществуващият в последния баланс.

При гласуването дали § 64 от ЗИДЗСВ, с който е изменена ал. 3 на чл. 196 ЗСВ противоречи на Конституцията не се получи мнозинство на гласовете, поради което искането на Пленума на Върховния касационен съд в тази му част трябва да се отхвърли. Липсата на болшинство за една от двете тези възпрепятства съдът да изготви общи мотиви, поради което становищата на двете групи се излагат поотделно.

Съдиите Стефанка Стоянова, Румен Янков, Лазар Груев, Мария Павлова, Емилия Друмева и Евгени Танчев приемат, че разпоредбата не е противоконституционна и искането трябва да се отхвърли по следните съображения:

Изменението на чл. 196, ал.3 ЗСВ гласи, че “Министерският съвет внася в Народното събрание проекта за закон за държавния бюджет, заедно с проекта на годишен бюджет на съдебната власт, предложен от ВСС с подробна обосновка. Министерският съвет изразява становище пред Народното събрание по проекта за бюджет, предложен от ВСС”. За сравнение съдържанието на старата разпоредба – “(3) Министерският съвет не може да изменя проекта на бюджета на съдебната власт, а само изразява становище по него пред Народното събрание”.

Анализът на разпоредбата показва, че тя е императивна - в граматичен план глаголят “внася” е употребен в повелително наклонение. Тук трябва да се има предвид, че според чл. 87, ал.2 от Конституцията само Министерският съвет е овластен да внася проекта за бюджет на държавата в Народното събрание. Наред с това трябва да се има предвид, че в нея ясно са разграничени от една страна проектът за държавен бюджет, изготвен от Министерския съвет и от друга – проектобюджета на съдебната власт изготвен самостоятелно и независимо от ВСС.

Самостоятелността на бюджета на съдебната власт изрично е посочена и в ал. 1 и 4 на чл. 196 ЗСВ. Фактът, че вносителят не само няма правомощия да прави промени, но и да взема предварително становище по проекта, налага извода, че разпоредбата не е противоконституционна в този ѝ вид, тъй като не противоречи на чл. 117, ал. 3 от Конституцията.

Неоснователен е доводът на вносителите, че алинеята е противоконституционна, тъй като за разлика от предната редакция не съдържа изрична забрана Министерският съвет да изменя проекта за бюджет, представен от ВСС. При преценката за противоконституционност трябва да се изхожда от характера на нормата - дали тя предписва определено поведение на органа, или му дава възможност да действа по своя преценка, а не нейното съдържание по степен на категоричност.

Съдиите Неделчо Беров, Маргарита Златарева, Васил Гоцев, Людмил Нейков, Живан Белчев и Владислав Славов приемат, че разпоредбата на чл. 196, ал. 3 в редакцията на изменението на ЗСВ /ДВ, бр. 29/2004 г./ противоречи на Конституцията. Техните съображения са следните:

Прогласената с чл. 117, ал. 3 от Конституцията самостоятелност на бюджета на съдебната власт означава, че съставянето и изпълнението му са извън сферата на изпълнителната власт. Тази разпоредба принципно отделя бюджета на съдебната власт от бюджетните компетентности на Министерския съвет, очертани в чл. 106 от Конституцията и по този начин осигурява неговата самостоятелност. Поради това Министерският съвет не може да прави никакви корекции в бюджета на съдебната власт. Той е длъжен да включи проектобюджета, изпратен му от ВСС в проекта на държавния бюджет във вида, в който го е получил и така да го внесе в Народното събрание.

В този смисъл по искане за тълкуване на чл. 117, ал. 3 от Конституцията Конституционният съд се е произнесъл с Решение № 18 от 16 декември 1993 г. по к.д. №19/93. Според това решение “органите на изпълнителната власт /Министерски съвет, Министерство на финансите/ не упражняват компетентност в процеса на съставяне, изпълнение и отчитане на бюджета. Тези органи само включват бюджета на съдебната власт като съставна част от годишния общодържавен бюджет, който Министерският съвет внася в Народното събрание”.

В оспорената разпоредба на чл. 196, ал. 3 ЗСВ е предвидено Министерският съвет да внася в Народното събрание проекта на Закона за държавния бюджет заедно с проекта на годишен бюджет на съдебната власт. Употребеният в закона израз “внася заедно” се различава от употребения в тълкувателното решение израз “внася като съставна част” и по този начин така редактираната разпоредбата дава възможност за двусмислено тълкуване на закона. Невключването на предложения от ВСС бюджет като съставна част от общия проект за държавен бюджет за съответната година, включително обвързан с разходната част на републиканския бюджет, прави чл. 196, ал. 3 ЗСВ противоконституционен и в противоречие с тълкувателно решение на съда № 18 от 1993 г.

IV

По искането да бъде обявен за противоконституционен § 40 от ЗИДЗСВ, с който се създава нова ал. 7 на чл. 125а ЗСВ.

През 2003 г. е създадена нова ал.5 на чл. 129 от Конституцията със съдържание “Административните ръководители в органите на съдебната власт, с изключение на тези по ал. 2, се назначават на ръководна длъжност за срок от пет години с право на повторно назначаване”.

От своя страна оспореният чл. 125а, ал. 7 ЗСВ гласи “Заместниците на административните ръководители се назначават за срока на мандата, по време на който съответният ръководител изпълнява длъжността си”.

В случая трябва да се изясни: допустимо ли е мандатът на заместника да бъде различен от мандата на административния ръководител. Затруднението идва от пестеливата уредба в закона на функцията не само на ръководителя, но и на заместника му, тъй като в чл. 125а, ал. 2 ЗСВ е посочено само, че административните ръководители се подпомагат от заместници, определени от ВСС.

При тълкуването на конституционната разпоредба съдът счита, че опитите да бъдат прилагани чрез закон в съдебната власт характерните за изпълнителната власт принципи на ръководство трябва да бъдат пестеливи - вземането на решение в изпълнителната власт се характеризира с отсъствие на демократични правила. Тя е организирана по този начин, тъй като по същество дебатът поставя под заплаха вземането на бързо и ефективно решение. Именно това може да оправдае освобождаването на заместника едновременно с освобождаване на титуляра. Но по отношение на заместника на административния ръководител в съдебната власт трябва да се държи сметка, че преди всичко според съдържанието на закона той е независим магистрат, за което ще стане дума по-долу.

Какво показва, от друга страна, статутът на ръководителя и заместника в закона – ВСС назначава и освобождава ръководителите и техните заместници, определя броя им в органите на съдебната власт, приема решения по дисциплинарни дела срещу тях - чл. 27 т. 7, 18, 20; едни и същи са предложенията и основанията за освобождаването им - чл. 125в и чл. 125г; изискванията за професионален ценз са идентични - 125б, ал.1; когато за ръководител и негов заместник бъде назначено лице, което не заема длъжност като съдия, прокурор или следовател, ВСС го назначава на съответната длъжност, като при необходимост открива бройка в съответния орган на съдебната власт – чл. 125б, ал. 2.

И по отношение правомощията на двете длъжности законът не прави разлика между делегация и заместване - според чл. 125а, ал. 3 ЗСВ ръководителят във всички случаи на отсъствие възлага с писмена заповед на един от заместниците си да изпълнява функциите му или на част от тях. Но веднага това правило е отречено от последното изречение на разпоредбата в смисъл, че ако ръководителят не е определил свой заместник, т.е. не е издал такава заповед, функциите му се изпълняват от един от заместниците му по старшинство.

Що се отнася до изпълняване на функциите на ръководителя и заместника, законът също не въвежда ограничение във времето – на практика в някои хипотези заместникът през целия мандат без заповед, при отсъствие на ръководителя може да упражнява правомощията му за продължителен период от време. Горното показва, че различие в статута няма – зад различните наименования в закона стои една същност. При еднозначна уредба и на двете длъжности в закона и след като в Конституцията е предвиден изричен мандат за ръководителя, недопустимо е да бъде определен различен по време мандат за заместника му. От тази гледна точка разпоредбата противоречи на чл. 129, ал. 5 от Конституцията.

Като основание за приемането на чл. 125а ЗСВ от Министерския съвет и министъра на правосъдието изтъкват необходимостта от стратегия за реформа в съдебната система. Целта е да бъде укрепен правоприлаганият й капацитет - затова е въведена мандатност за ръководните длъжности в системата.

Това становище не държи сметка, че отделните власти в държавата действат според различни принципи. Тази разлика във функционирането им по същество е основана на чл. 8 и чл. 117, ал. 2 и 3 от Конституцията. То няма предвид, че заместникът на административния ръководител е и магистрат. Никой не може да отрече негативните последици, породени от административната зависимост в съдебната власт по отношение на магистрата, в този случай на заместника, който не

трябва да е уязвим при смяна на ръководителя, тъй като, както се каза, на първо място трябва да е независим при вземане на решение в чисто професионален план.

В заключение: всеизвестно е, че ако се допусне който и да е орган на власт да действа самостоятелно в определената му област, той ще се превърне в източник на деспотизъм. Магистратурата не прави изключение. Тук опасността е засилена, тъй като по историческа традиция съдебната власт е поставена в по-малка степен на противовеса на другите власти или демократичен контрол. Но последните изменения надхвърлят заложения от Конституцията контрол в областта на бюджета – в крайна сметка не някой друг, а Народното събрание гласува размера на бюджета, определя със закон възнаграждението на магистратите и избира единадесет от членовете на ВСС от своята квота. И не друг, а те като членове на съвета наред с останалите упражняват и отчитат бюджета, определят състава и осъществяват организацията на съдебната власт, включително и по кадрови въпроси.

Водим от горното и на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията Конституционният съд

РЕШИ:

Обявява за противоконституционни:

Член.36; чл.36а, чл.36б и 36в от Закона за съдебната власт в актуалната им редакция.

Параграф 40 от Закона за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт в частта му, с която се създава нова ал. 7 на чл.125а.

Параграф 64, с който е изменен чл. 196, ал. 2 от Закона за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт /ДВ., бр., 29 от 2004 г./.

Отхвърля искането за обявяване за противоконституционен § 64 от Закона за изменение и допълнение на Закона за съдебната власт в частта му, с която е изменен 196, ал.3 /ДВ, бр., 29 от 2004 г./

Председател:

Неделчо Бѐронов

Членове:

Стефанка Стоянова

Лазар Груев

Маргарита Златарева

Мария Павлова *О. М. с изказане от чл. 196, ал. 3 ЗСР*

Васил Гоцев

Емилия Друмева *О. М. с изказане от чл. 196, ал. 3 ЗСР*

Людмил Нейков

Владислав Славов

Румен Янков

Евгени Танчев

Живан Белчев